

PREVODI

POJASNILO OB PREVODIH

V počastitev letošnjega *Calvinovega jubileja*, 500. obletnice njegovega rojstva, smo izbrali za rubriko *Prevodi* dve besedili. V slovenščino je bil doslej preveden le en Calvinov tekst, slavno *Pismo francoskemu kralju* iz leta 1535 (prevod Mojca Mihelič, tematska številka *Protestantizem* revije *Poligrafi*, 21-22, 2001), ki je običajno objavljano kot uvod v izdaje njegovega glavnega, najbolj znanega in najvplivnejšega dela *Institutio Religionis christianae*. Tokrat smo se odločili za prevod odlomkov iz same *Institutio*, in sicer iz poglavij XXI–XXIV v 3. knjigi, ki govore o predestinaciji. Nauk o predestinaciji velja za najbolj znano, prav razvpito posebnost Calvina in kalvinističnega nauka; največkrat pa se o njem – seveda predvsem kritično in zavračujoče – piše in govori brez poznavanja ustreznih mest v izvirnem Calvinovem besedilu. To bo tokrat prvič v obsežnejših delih dostopno v slovenščini.

Drugo v to rubriko uvrščeno besedilo, *Bullinger, Calvin in Consensus Tigurinus*, ni neposredno Calvinovo, govori pa o Calvinovem prispevku k formulaciji skupnega nauka švicarske reformacije o zakramentu obhajila, ki je prek Trubarjevih stikov z Bullingerjem odmeval tudi v Trubarjevi misli in slovenskem protestantizmu 16. stoletja.

JEAN CALVIN (1509–1564)

Jean Calvin (po očetu Cauvin, pri nas pogosto v nemški različici kot Johannes Kalvin) je bil za generacijo mlajši od Luthra in Zwinglija. Ni bil Švicar, ampak Francoz, toda njegova življenjska povezanost z Ženevo in prek nje s Švico ga je naredila tudi za enega od očetov švicarske reformacije: na širjenje reformacije in protestantizma v svetu

PREVODI

je vplival tako neposredno s svojimi temeljnimi deli iz časov pred prihodom v Ženevo kot z dokumenti, ki so nastali kot rezultat sporazumevanja s zvinglijansko Švico, predvsem pa s svojim pridi-garskim, organizacijskim in misijonarskim delom v Ženevi in iz nje. Podobno kot Bullinger je napisal več tisoč pisem.

V mladih letih si je pridobil zelo temeljito izobrazbo. Po oprav-ljenem filozofsko-humanističnem študiju je končal študij prava in se šele potem posvetil teologiji. Pod vplivom humanističnih idej Erazma Rotterdamskega se je že v času študija odvrnil od dotedanjega kato-liškega nauka in katoliške Cerkve ter se lotil samostojnega preučevanja *Svetega pisma*. Pri tem je spoznal, da je treba iti dalje od kritičnih humanistov, kakršen je bil Erazem, in sprejeti *Evangelij* z njegovim sporočilom – kot ga je razumel Luther – tudi za vodilo življenja.

Ko se je francoski kralj Franc I. po daljšem nihanju postavil na protiprotestantsko stran in začel z ostrim preganjanjem, se je Calvin v letih 1535–1536 umaknil v obmejni mesti Basel in Strasbourg, ki sta bili zunaj oblasti francoskega kralja (kot kasneje Ženeva). Tu sta nastali dve deli, po katerih je postal poznan: najprej *Pismo francoskemu kralju* (proti preganjanju protestantov) in nato delo *Institutio Religionis christianae*. Sistematičen prikaz krščanske vere, ki ga je napisal, ko je bil star komaj 27 let, je dopolnjen in razširjen postal temeljno teološko delo reformiranega/kalvinističnega protestantskega krščanstva.

Leta 1536 je bil prvič povabljen v Ženevo, a jo je leta 1538 moral po sporu z mestnim svetom skupaj s svojim podpornikom Farelom zapustiti in se vrniti v Strasbourg (tu se je takrat tudi poročil). Leta 1536 je bil kratek čas v Ferrari. V tem času je sodeloval pri poizkusih zблиžanja med različnimi usmeritvami. Soglašal je z novo verzijo *Augsburške veroizpovedi*, ki jo je leta 1540 pripravil *Melanchthon*, leta 1541 se je udeležil neuspešnega velikega srečanja izbranih evangeličanskih in katoliških teologov v Regensburgu, kjer so se v Luthrovi odsotnosti skoraj sporazumeli o nauku o opravičenju in delih, a razšli ob pojmovanju zakramentov. Z javnim odgovorom v posebnem spisu je prepričljivo zavrnil poizkus kardinala Sadoleta, ki je hotel Ženevo znova pridobiti za rimskokatoliško Cerkev. Leta 1541 je bil drugič poklican v Ženevo in odtlej je tam deloval do smrti leta 1564.

V Ženevi je na pobudo domačega reformatorja Farela dobil od

MARKO KERŠEVAN

mestnega sveta nalogo, da *uredi mestno življenje* po načelih *Evangelija* in *Svetega pisma*. Izdelal je svoj *Ženevski katekizem* in *Cerkveni red*, ki je urejal življenje verske skupnosti, posredno pa celotne mestne skupnosti Ženeve. Vodilna ideja mu je bila, da mora človek, ki sprejema evangelij (»veselo oznanilo«) o svoji odrešenosti zgolj in samo po božji milosti, izraziti za to Bogu hvaležnost tako, da posveti vse svoje življenje delu v Božjo zahvalo in slavo. Še več, skrbeti mora, da tudi drugi s svojim ravnanjem (vsaj) ne žalijo Boga, temveč spoštujejo njegove zakone. Verska skupnost ima zato pravico in dolžnost, da bedi nad verskim in moralnim življenjem svojih članov, jih opozarja, spodbuja in kaznuje. Pri tem v skladu z *Evangelijem* uporablja le besedo in prepričevanje, kot skrajno sredstvo ima izključitev. Pravico uporabiti silo (tudi smrtno kazen) ima samo mestna skupnost in njena oblast. Verniki v organih oblasti morajo skrbeti, da se ta uporablja za prave cilje.

Calvin je bolj kot Zwingli razlikoval med versko skupnostjo in njenimi organi in mestno (državljansko) skupnostjo. Kot organe verske skupnosti v Ženevi je ustanovil Pastorsko konferenco, pristojno za verski nauk, in Konzistorij pastorjev in starešin, ki je skrbel za moralni red. Toda v konkretnih razmerah, kakršne so bile v Ženevi, je ob sovpadanju pripadnosti verski in mestni skupnosti prihajalo do prežemanja članstva v organih obeh skupnosti in tudi prežemanja pristojnosti (pa seveda sporov pri tem). Kritiki so govorili o diktaturi ali »teokraciji«.

Kjer je bila reformirana cerkev v manjšinskem ali pluralističnem položaju, brez dominacije ali celo brez vpliva na oblast, se je Calvinova ureditev cerkvenega življenja pokazala kot zelo primerna za njeno avtonomijo in odpornost. Kasneje je tako postala ena od spodbud in opor za sodobno ločenost Cerkve od države (v ZDA, na Nizozemskem, v Franciji).

Calvin je uvedel v versko občino (lokalno cerkev) štiri »službe«: službe *doktorjev*, ki skrbijo za verski nauk, *pastorjev*, ki skrbijo za pridige, *starešin* ali *prezbiterjev*, ki skrbijo za moralno življenje, in *diakonov*, ki skrbijo za socialne naloge. Vsi organi skupnosti so voljeni (v nekaterih deželah, npr. na Škotskem, v ZDA, se kalvinistično-reformirane cerkve imenujejo *prezbiterijanske*, po voljenem svetu starešin).

PREVODI

Posebej je podpiral *hugenate*, protestante v Franciji, jim pošiljal pomoč, pridigarje, iskal politične zveze in podpornike, sprejemal begunce. Prav tako je hugenate z vsemi sredstvi podpiral *Theodor Beza* ali *Theodore de Beze* (1519–1606), njegov naslednik. (Ime hugenoti naj bi izhajalo iz *Eidgenossen*, oznake za Švicarje oziroma švicarske »zaprisežnike«.) Za uveljavitev »po Božji besedi reformirane Cerkve« je leta 1559 ustanovil v Ženevi teološko akademijo, ki jo je vodil Theodor Beza. Akademija je vzgajala in izobraževala pridigarje za vso Evropo, posebej seveda francosko govorečo: s svojim znanjem in vnemo, za katero jih je več sto plačalo z življenjem, so prispevali k uveljavitvi ali ohranitvi reformacije v mnogih deželah. Pri Calvinu je med drugimi našel zatočišče in mesto delovanja tudi *John Knox* (1513–1572), škotski reformator in voditelj kasneje zmagovite škotske kalvinistične oz. presbiterjanske cerkve.

Treba je spomniti, da je bila Luthrova smer reformacije v nemškem cesarstvu po augsburškem verskem miru leta 1555 priznana veroukaz. Luteranski verniki so bili od katoliških deželnih vladarjev lahko izgnani (po načelu: čigar oblast, tega religija), niso pa mogli biti obsojeni ali celo sežgani zaradi svoje vere. Kalvinci so si tak položaj pridobili šele po tridesetletni vojni stoletje kasneje. Nekateri, kot anabaptisti in unitarci, pa so bili brezobzirno preganjani od vseh, tudi kalvincev in zwinglijancev v deželah, kjer so imeli moč. Ob tem se kot primer tudi Calvinove nestrpnosti navaja smrtna obsodba in sežig zdravnika Miguela Serveta. Ko se je ta pred katoliško inkvizicijo zatekel v Ženevo, je bil zaradi bogokletstva, ker je zanikal troedinost Boga, obsojen na smrt in sežgan. Calvin je sicer nasprotoval sežigu, podpiral pa je njegovo obsodbo in smrtno kazen. Ob 350. obletnici sežiga so leta 1903 v Ženevi »spoštljivi in hvaležni Calvinovi sinovi, obsojajoč (Calvinovo) zmoto, ki je bila zmota njegovega časa, in spoštujoč svobodo vesti, ki je med pravimi temeljnimi načeli reformacije in evangelija«, postavili Servetu spravni spomenik s tem besedilom. Mimogrede: Calvin je bil na lastno željo pokopan v navaden grob, ki že po nekaj letih ni bil več znan.

Kot *teološko posebnost* Calvina in poznejšega kalvinizma običajno poudarjajo njegov nauk o *predestinaciji*, o vnaprejšnji Božji izvolitvi ali neizvolitvi ljudi za večno življenje. Prepričanje o predestinaciji je

MARKO KERŠEVAN

znano že iz *Svetega pisma*, iz pisem apostola Pavla; sprejemal jo je tudi Avguštín. Za Calvina so bile pri tem predvsem pomembne posledice za človekovo življenje in delovanje. Le kdor tako veruje – in že sama taka vera je sad Božje milosti – je po njegovem za svojo povsem nezasluženo izvoljenost za večno življenje Bogu tudi brezmejno hvaležen; le taka vera in hvaležnost vodi človeka, da vse svoje življenje in delo posveti Božji (za)hvali in slavi.

Calvin piše o predestinaciji šele v tretji knjigi svojega dela *Institutio*. Njegov *Ženevski katekizem* iz leta 1542 o predestinaciji sploh ne govori. Šele pozneje so Beza in nasledniki (in že prej Zwingli) postavili ta nauk v ospredje in poudarili tudi njegovo drugo polovico (ki je bila pri Calvinu vendarle le senca prve), da je namreč Bog nekatere vnaprej izbral za pogubo. Nauk o vnaprejšnji izvoljenosti nekaterih (in zavrženosti drugih) je vsekakor imel dvorezne učinke. Po eni strani je izjemno spodbujal samozavest verujočih, bil opora njihovemu vztrajanju in prizadevanju (tudi v trpljenju in mučeništvu), po drugi strani pa je pogosto vodil v elitistično prepričanje o pravicah in dolžnostih, ki da jih imajo izbrani/verujoči nasproti neizbranim/neverujočim tudi v tostranskem in posvetnem življenju.

Sodobni teologi kalvinske usmeritve – na primer *Karl Barth*, kot bomo videli – poudarjajo predvsem pozitivni vidik Božje vnaprejšnje odločitve. Bog je vnaprej izbral (vsakega) človeka, Jezus Kristus je umrl za vse ljudi. Če je odrešenje odvisno samo od Božje milosti, lahko vsak veruje v svojo izvoljenost; predvsem pa človek ne sme Božje milosti omejevati in reči, da ne velja zanj ali za kogarkoli drugega.

Kar zadeva *nauk o zakramentih*, posebej o obhajilu, tj. Gospodovi večerji, je Calvin iskal zbližujoče, vmesne opredelitve med Zwinglijem in Luthrom. Poudarjal je pomen vere, ki obstaja pred prejemom zakramenta: zakrament ne daje ničesar, česar ne bi bila dala že vera sama. Skupaj s Zwinglijem je bil radikalnejši od Luthra pri prepovedovanju kipov in podob v cerkvah. Kalvinistični katekizmi dosledno navajajo (kot) drugo Božjo zapoved »ne delaj si rezane podobe [...] in ne priklanaj se jim« (2 Mz 20,4–5), ki jo luteranski in seveda katoliški katekizmi izpuščajo.

Znana naloga *nadziranja in discipliniranja* življenja in ravnanja ljudi, ki je pripadala verski skupnosti in njenim izbranim organom v

PREVODI

Calvinovi Ženevi, pa tudi v poznejših kalvinističnih skupnostih, je bila gotovo povezana s (švicarskim) mestnim okoljem srednjih slojev, v katerem so te skupnosti delovale. Disciplina in strogost (npr. tudi v slogu življenja: prepoved plesa, predpisovanje še dopustne mere nošnje nakita ipd.) sta izražali in krepili samozavest plasti, ki svojega ideala ni videla v »ljudski« razpuščenosti in zanemarjenosti takratnih nižjih slojev, pa tudi ne v samopašnem in oholem razkazovanju takratnih višjih slojev, posvetnih in nenazadnje cerkvenih. Ne gre pozabiti, da so bila takratna mesta relativno majhne, pregledne in zaprte skupnosti. Celo večja mesta, kot Zürich ali Ženeva, so štela le okrog 10 000 prebivalcev.

Ne glede na nesporno Luthrovo reformatorsko evangeljsko prvenstvo – tega je Calvin brez pridržka priznaval – in ne glede na odločilnost Luthrovega »preboja k evangeliju« je bilo prav Calvinovo delo spodbuda in opora najbolj dinamičnim usmeritvam takratnega in poznejšega protestantizma. »Vsekakor je Calvinov govor o Bogu ustrezal duhu in razpoloženju novih, antiklerikalno usmerjenih elit« (C. Strohm).

INSTITUTIO RELIGIONIS CHRISTIANAE

Delo, iz katerega prevajamo, je najbolj znano z izvirnim latinskim naslovom, s katerim je prvič izšlo leta 1536 v Baslu. Mimogrede: latinski naslov najdemo v literaturi zapisan v treh mogočih zaporedjih treh besed, ki jih vsebuje. Calvin ga je leta 1541 prevedel v francoščino po njegovi drugi latinski izdaji leta 1539, ki je izšla v Strasbourgu. Tudi naslov francoskega prevoda se je neposredno naslonil na latinščino: *Institution de la Religion chrétienne*. Naslov naj bi pomenil sistematični pregled, priročnik, tudi pouk krščanske vere. V svojem nagovoru bralcem Calvin označuje delo kot »summo krščanske vere«. V slovenskem prevodu smo se odločili za naslov *Temelji krščanske vere*; vsekakor je danes izraz institutio/institucija uporabljan v pomenih, ki s Calvinovo uporabo izraza, z namenom in ciljem njegovega dela nimajo smiselne zveze.

Calvin je svoje delo po letu 1536 dopolnjeval in razširjal v novih izdajah, ki so izhajale najprej v latinščini, nato pa še v francoskih prevodih. Zadnja, sedma izdaja v latinščini je izšla leta 1559 in njen

MARKO KERŠEVAN

francoski prevod leta 1560; obsega 80 poglavij v štirih knjigah na skupaj več ko 1300 straneh.

Naš prevod besedila o predestinaciji je narejen po tej zadnji Calvinovi francoski izdaji, kot je izšla v posodobljeni francoski izdaji leta 1955 v Ženevi. Prevod ni narejen po kaki znanstveni izdaji Calvinovih latinskih ali francoskih tekstov, temveč po izdaji, ki sicer prinaša integralno izvirno Calvinovo besedilo, a ga hoče narediti berljivega in dostopnega širši sodobni publiki, ne le specialistom. Zato so – kot pišejo v uvodu – uporabili sodobni francoski pravopis, nadomestili mnoge arhaizme ali jih pojasnili s sodobnimi izrazi, dodali v opombah razlage nekaterih težjih mest, opremili besedilo s pojasnjevalnimi podnaslovi oziroma mednaslovi posameznih, v izvirniku zgolj oštevilčenih paragrafov in uvedli daljša poglavja s preglednimi povzetki oz. kazali. Drugače pa v samo besedilo, sintakso, stil niso posegali. Da je tako početje težavno in tudi tvegano – vsak povzetek in pojasnilo je že neka redukcija/interpretacija – je seveda znano iz drugih podobnih prizadevanj, nenazadnje iz objavljjanja Trubarjevih del samih in primerov njihovega jezikovnega »podanašnjenja«.

Kot lahko beremo v uvodu v uporabljeno sodobno francosko izdajo, obstaja dvom, koliko je zadnja Calvinova francoska izdaja iz leta 1560 v celoti in izključno Calvinovo delo (ne pa tudi delo njegovih pomočnikov in sodelavcev, ki jih je takrat kot izjemno vsestransko dejavna in vplivna osebnost gotovo imel in že zaradi prezaposlenosti tudi potreboval). Zato nekateri dajejo prednost starejšim francoskim (in latinskim) izdajam, zlasti tisti iz leta 1541 kot »čistejšemu Calvinu«. Ne glede na take argumente z literarnega vidika pa je z versko-teološkega vidika gotovo najpomembnejša prav zadnja in najboljšežnejša izdaja, saj je končni sad Calvinovega neutrudnega prizadevanja, da bi razvil svojo teološko misel in jo hkrati naredil dostopno in »zastopno« (kot bi rekel Trubar) v ljudskem, francoskem jeziku vernikom svojega časa.

Sklenimo ta vpogled v izdaje Calvinove *Institutio* s kratko oznako Calvinove metode v tem delu, kot jo je predstavil urednik Jean Cadier v uvodu izdaje, ki smo jo uporabili za prevod v slovenščino:

»Calvinova metoda je biblijska. Calvin smatra, da je dal najvišji in odločilni dokaz, ko citira besedilo *Svetega pisma*. Avtoriteto (svojega

PREVODI

branja) *Biblije* rad potrjuje s citati iz spisov cerkvenih očetov, posebej svetega Avguščina, pa tudi Janeza Zlatousta, Petra Lombarda in sv. Bernarda. Toda to so le potrditve, bistvena je biblijska beseda. Pri-zadeva si oblikovati vodič po *Svetem pismu*, priročnik za 'Božjo šolo', za šolo svetega Duha. Njegova metoda je zato teocentrična. Izhaja iz spoznanja Boga, da bi prišel do spoznanja človeka; gre od teologije k antropologiji. Odrešenje je Božji dar. Sama vera je Božji dar, delo svetega Duha. Vse izhaja iz Božje pobude in milosti (...) Taka *Institutio* je oblikovala pobožnost reformiranih, hugenotov, ponižnih in neupogljivih hkrati: ponižnih, ker so se zavedali svoje odvisnosti od Boga, neupogljivih, ker so priznavali odvisnost samo od njega in njegove moči (Calvin, XV).«

PREDESTINACIJA

Predestinacijo obravnava Calvin v štirih poglavjih tretje knjige. V naš, z omejenim prostorom in časom narekovani izbor je vključeno skoraj celotno XXI. poglavje in z večjimi skrajšavami zadnje, XXIV. poglavje. V XXII. poglavju Calvin dokumentira verovanje v predestinacijo z novozaveznimi besedili in njihovim komentarjem, v XXIII. pa izrecno zavrača posamezne ugovore proti temu verovanju. Iz teh dveh poglavij smo izbrali le en paragraf, v katerem Calvin – opirajoč se na sv. Avguščina – opozarja, da mora pridigo o predestinaciji spremljati previdnost in ljubezen, voditi jo mora želja po zveličanju vseh, ki jih pridiga nagovarja. Za to in o tem govori že mesto, ki ga ima obravnavanje predestinacije v Calvinovi *Institutio*: ne ko ta govori o Bogu, njegovi moči in slavi, ampak ko govori o Jezusu Kristusu, Božji milosti in človekovem odrešenju. Tema predestinacije ni tema abstraktne filozofije ali abstraktne teologije, filozofskega ali teološkega razglabljanja o Bogu, temveč tema evangelija Jezusa Kristusa (in zato branja in razlage *Biblije*).

Na tem mestu seveda ne bi povzemali dolgotrajnih razprav o predestinaciji ali celo posegali vanje. Predestinacija ni Calvinovo odkritje, zato se razprava o njej ni niti začela niti končala z njim. Nihče manjši kot sta apostol Pavel (Rim 9, Ef 1) in sv. Avguštin sta prepričano govorila in razpravljala o njej – in bila zato tudi med glavnimi Calvinovimi »pričevalci« zanje.

Za uvod in sklep k prevodu Calvinovih besed o predestinaciji se bomo zatekli k povzetku Barthovega obravnavanja predestinacije v njegovi *Cerkveni dogmatiki* (Weber, 68–78).

Karl Barth, gotovo eno največjih imen teologije 20 stoletja, ki je izšel iz kalvinistične tradicije oziroma švicarske reformacije, čeprav ni hotel veljati za kalvinističnega teologa, obravnava predestinacijo kot »Božjo milostno izvolitev« na 500 straneh svoje *Cerkvene dogmatike* (II/2). Med prvimi poudarja, da že mesto, ki ga je nauk o predestinaciji dobil v Calvinovi *Institutio*, kaže na zvesto o njeni povezanosti z *Evangelijem*: Calvin predestinacije ne obravnava na začetku, v prvi knjigi, ki govori o Bogu, ampak v tretji knjigi, ki govori o Kristusu in človekovem odrešenju. Barth zaostri: »Milostna izvolitev je ves evangelij, je evangelij *in nuce*.« Nauk o predestinaciji ima po Barthu dolgo zgodovino in njeni resni zagovorniki so soglašali, da predestinacija kot milostna izvolitev kaže hkrati na Božjo svobodo, Božjo skrivnost in Božjo pravičnost. Predvsem mora ostati razvidno, da je kot *Božje* dejanje dejanje njegove svobodne *milosti*. Ko govorimo o Božji izvolitvi/predestinaciji, ne govorimo o početju nekega distanciranega, odsotnega Boga, absolutnega vladarja sveta, temveč o Bogu v Kristusu, o Bogu ki se je razodel v Kristusu: »Ko govorimo o Bogu izvolitve, ne govorimo o neki temi poleg razodetega Boga, za njim ali nad njim. In ko govorimo o človeku, ne govorimo o abstraktnem človeku po sebi, ampak o človeku (v) Jezusu Kristusu.« Jezus Kristus je Bog, ki izvoli, in Jezus Kristus je človek, ki je izvoljen. V tem dvojnem stavku naj bi bil ves Barthov predestinacijski nauk. (Lahko bi si pomagali s Heglovim opozorilom: Jezus Kristus reprezentira Boga nasproti ljudem in reprezentira ljudi nasproti Bogu.) Barth se seveda opira na *Biblijo*: »V njem smo izvoljeni« (Ef 1.4). Opozarja, da je tako kristološko razlago predestinacije poizkušal dati že Calvin. Toda nauk o predestinaciji kot »absolutnem tajnem Božjem dekretu« – kot govori Calvin – kaže v nasprotno, napačno smer: na temò poleg ali za Bogom razodetja, na »praznino«, kjer bi dejansko moralo biti Jezusovo ime. Za Bartha ni skritega absolutnega dekreta, ni Božje volje, ki bi bila različna od volje Jezusa Kristusa. Pri Božji izvolitvi/predestinaciji nimamo opravka z neko nerazodeto Božjo voljo, ampak z Božjim razodetjem v Jezusu Kristusu. Barth ugovarja Calvinu, ker

PREVODI

da njegov, Calvinov Bog predestinacije ni razodeti Bog, ki bi bil kot tak tudi *Deus absconditus*, večni Bog. Calvinu se v predestinacijskem nauku Bog in Jezus Kristus vendarle nekako razhajata. Po Barthu obstaja izvoljenost tistih, ki so izvoljeni »v njem« (v Kristusu), v njihovi veri vanj. Če se hoče do odnosa z Bogom mimo Kristusa in vere vanj, se – seveda zaman – išče potrditev izvoljenosti v mistiki ali zunanji podjetnosti in/ali askezi.

Kako pa je z zavrženostjo (neizvoljenih)? Dvojna predestinacija (na sprejetje/izvolitev in na zavrženje/obsodbo) je za Bartha udejavnjena v izvolitvi Jezusa Kristusa, v kateri je Bog človeka vnaprej izbral za DA, za blaženost, življenje, in vzel nase, pridržal sebi NE, zavrženost in smrt. Vera v Božjo izvolitev/predestinacijo je zato vera v nezavrženost človeka. To naj bi bilo razvidno že iz Božje obljube odrešenja Izraelu in Cerkvi.

Toda kako je z izvolitvijo posameznika, »osamljenega posameznika«?

V Jezusu Kristusu je na poseben način odpravljena prav ta osamljenost posameznika. Od Boga odtujeni, odvrnjeni, osamljeni človek – v tem smislu torej brez-božni človek – po Jezusu Kristusu ni več brez Boga; v njem je sprejet in kot tak ni več osamljen posameznik, v njem in po njem je izvoljen. Cerkev vsakomur oznanja evangelij: v Jezusu Kristusu nisi zavržen – tvojo zavrženost je on vzel nase – temveč izvoljen. »Če je večni Božji dekret identičen z izvolitvijo Jezusa Kristusa, potem je naloga skupnosti izvoljenih nasproti množici drugih izključno v oznanjanju evangelija.« Zanj ni ločevanja med izbranimi in zavrženimi, temveč med brezbožnimi in verujočimi. Prav za verujočega pa nevera drugih ne more biti zadnja danost. Toda pri tem velja, da se morajo verujoči sami spoznati/pripoznati kot brezbožni, kot ljudje, ki so kot vsi sami po sebi, to je brez Božje milosti, brez Boga. A prav kot takim, kot spoznano in pripoznano brezbožnim (grešnikom), jim je obljubljen opravičenje in odrešenje. Tudi verujoči so potencialno zavrženi – le v Kristusu niso zavrženi! – zato morajo biti »solidarni« z brezbožnimi.

Število izvoljenih v Jezusu Kristusu je zaradi univerzalnosti Božje ljubezni odprto, zato Barth nasprotuje, da bi – kot klasični nauk o predestinaciji in tudi sam Calvin – iz njega naredili zaključeno število, da bi ga mi omejevali nasproti tistim, ki ostajajo zavrženi zunaj. Da

MARKO KERŠEVAN

naj bo »ves svet«, vse človeštvo odrešeno, *Sveto pismo* res nikjer ne govori, *apokatastaze* (vsesplošnega odrešenja) Cerkev zato ne more razglašati, toda ne more in ne sme pridigati o nemoči Kristusove milosti in premoči človekove zlobe nasproti njej; nasprotno, oznanjati mora premoč milosti in nemoč človekove zlobe. Evangelij, vesela vest (o opravičenju, izvoljenosti, odrešenju) mora biti oznanjana vsem. »Bog hoče, da zavrženi veruje in da kot verujoči postane izvoljeni zavrženec.« S to paralelo – opravičenega grešnika/izvoljenega zavrženca – Barth preinterpretira, lahko bi rekli »dialektično preseže«, sprejetost in zavrženost v predestinacijskem učenju. Bog Abrahama, Izaka in Jakoba, Bog Jezusa Kristusa je Bog, ki je izvolil (vsakega) človeka. Razprava o predestinaciji s tem seveda ni zaključena, ker kot izraz Božje svobode, skritosti in pravičnosti hkrati s človeške strani že zaradi Božje milosti/ljubezni tudi ne more biti ...

CALVIN, BULLINGER IN CONSENSUS TIGURINUS

Iz drugega prevedenega besedila posredno spoznamo drugačnega Calvina: ne ostrega in doslednega teološkega misleca, ampak teologa, ko razmišlja, se odloča in deluje v danih verskih in političnih razmerah. Spoznamo ekumensko, povezujoče, posredujoče usmerjenega Calvina, z zavestjo odgovornosti do biblijske resnice, a tudi do Cerkve, ki si mora v časih ogroženosti prizadevati za enotnost.

Hkrati spoznamo Calvinove poglede v sporih o zakramentu obhajila oz. evharistije oz. Gospodove večerje, ki so v času reformacije delili tudi same reformatorje (ne nazadnje zato, ker je z različnimi pojmovanji bilo in je še danes povezano različno razumevanje duhovništva in Cerkve). Šele leta 1973 so z Leuenberškim soglasjem reformirane in luteranske cerkve našle skupne formulacije (objavili smo jo v številki 5-6 /2007 naše revije). Soglasja z Rimskokatoliško cerkvijo o zakramentih, duhovništvu in Cerkvi seveda še ni.

Gre za vprašanje, s katerim je imel težave – v luteranskem okolju – tudi Trubar, ne nazadnje zaradi svojih zvez s švicarsko reformacijo od Bonomovega Trsta dalje. *Consensus Tigurinus* iz leta 1549 in njegovo poznavanje sta pomembna, ker je imel Trubar v svojem dopisovanju z Bullingerjem in v svojih pogledih na stališča »zwinglijancev« (v tej zadevi) opraviti z Bullingerjem in zwinglijanci po letu 1549, torej po

PREVODI

Züriškem soglasju (ne pa z izvirnimi Zwinglijevimi pogledi o zakramentu kot »golem znaku«).

Ob Trubarjevem letu smo upravičeno ugotavljali – tudi ob vprašanju zakramentov – Trubarjevo (znotrajprotestantsko) ekumensko, posredujočo in povezujočo naravnost, ki je izhajala iz skrbi za skupno in bistveno evangeljskega krščanstva in iz skrbi za njegovo kranjsko/slovensko cerkev. Če ob Calvinovi 500-letnici ugotavljamo podobno naravnost pri Calvinu, lahko bolje razumemo tako enega kot drugega in širši spekter razlogov za počastitev, ki sta je bila ob svojih skoraj sočasnih obletnicah zasluženo deležna.

Marko Kerševan

VIRI, LITERATURA

Za prevod besedil v slovenščino:

Jean Calvin, *Institution de la Religion chrétienne*, ur. Jean Cadier, Pierre Marcel, Labor et Fides, Ženeva 1955; Éditions Kerygma – Éditions Farel 1978, knjiga III, str. 393–404, 432–451.

Emidio Campi, Hans Ulrich Bächtold, Ralph Weingarten (ur.), *Der Nachfolger: Heinrich Bullinger (1504-1575)*, Theologischer Verlag, Zürich 2004, str.90–93 (Ernst Saxer: *Bullinger, Calvin und der Consensus Tigurinus*).

Za spremno pojasnilo:

Martin E. Hirzel, Martin Allman (ur.), *1509 – Johannes Calvin – 2009. Essays zum 500.Geburtstag*, Theologischer Verlag, Zürich 2009.

Martin H. Jung, *Die Reformation*, Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen 2008.

Ulrich H. J. Körtner, *Reformiert und ökumenisch. Brennpunkte reformierter Theologie in Geschichte und Gegenwart*, Tyrolia, Innsbruck-Wien 1998.

Volker Leppin, *Reformation*, Kirchen- und Theologiegeschichte in Quellen, III, Neukirchener Verlag, Neukirchen-Vluyn 2005.

Wilhelm Neuser, *Calvin*, Walter de Gruyter, Berlin 1971.

Hans Scholl (ur.), *Karl Barth und Johannes Calvin*, Neukirchener Verlag, Neukirchen-Vluyn 1995.

Otto Weber, *Karl Barths Kirchliche Dogmatik*. Neukirchener Verlag, Neukirchen-Vluyn 1989.